

УДК 336.1

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-3-14>

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗРАХУНКІВ ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ В ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Д. Ю. КРЕТОВкандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний економічний університет

Анотація. *Мета статті* полягає в дослідженні тенденцій в операціях з платіжними картками, що емітовані банками України в періоді, коли економіка країни виживає в умовах повномасштабних бойових дій та визначенні напрямків подальшого розвитку розрахунків платіжними картками. **Методика дослідження.** *Досягнення поставленої у статті мети здійснено за допомогою таких методів дослідження як аналізу і синтезу, порівняння, зведення та групування, наукової абстракції, економіко-математичного прогнозування.* **Результати.** *Визначено, що очевидні переваги платіжних карток для всіх суб'єктів грошового обігу привели до активного розвитку ринку даних платіжних інструментів у більшості країн, включаючи і Україну. Досліджено динаміку кількості емітованих та активних платіжних карток за 2023 – I квартал 2025 року, операції з використанням карток в Україні та за кордоном за цей період. З'ясовано основні напрямки, в яких розвиваються сьогодні розрахунки даним платіжним інструментом. Зроблено висновок, що з розвитком цифровізації банківських технологій збільшуються обсяги безготівкових розрахунків платіжними картками, при чому поступово зростає кількість безконтактних та токенизованих карток.* **Практична значущість результатів дослідження.** *За допомогою розроблених програмними засобами формул, що прогнозують кількості безконтактних та токенизованих платіжних карток, можна розрахувати обсяги оборотів розрахунків платіжними картками на 2025–2026 роки.*

Ключові слова: тенденція, банківська платіжна картка, безготівкові розрахунки, цифрові технології, прогнозування.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Вважається, що банківські операції з платіжними картками дають особливі переваги клієнтам у вигляді безпечного зберігання коштів на рахунках, додаткового доходу у формі кешбеку та відсотків на залишок, зручності платіжних операцій, підвищення швидкості проведення операції, швидкої конвертованості електронних коштів у готівку, можливості здійснення операції у різних країнах світу. Як підкреслюють науковці, саме платіжні картки виступають на сьогодні ключовим інструментом віддаленого доступу власників грошей до банківських рахунків і засобом переміщення грошових коштів через фінансовий сектор, а відтак є головним рушієм організації платіжних послуг [1, с. 153]. У сучасному цифровому світі, коли інформаційні технології отримали потужний поштовх до розвитку, нові види систем зв'язку та Інтернет-технології, застосування великих даних BIGDATA та інше активно проникли і в діяльність банківської сфери. Випуск платіжних карток дозволяє інтегруватися у світову систему банківських послуг, підняти діловий імідж банку, завоювати ринок і залучити клієнтуру, дає можливість опанувати новітні банківські технології, збільшити швидкість розрахунків, виключити помилки та зловживання з боку банківських службовців. В Україні спочатку з пандемією коронавірусу а потім з повномасштабним вторгненням

агресора, на ринку банківських послуг особливого значення набувають карткові платіжні технології. Аналіз даного сегменту ринку дозволить виявити наявні тенденції та напрямки, які сприятимуть подальшому розвитку розрахунків платіжними картками в Україні та за її межами в важких умовах воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблематики розвитку ринку платіжних карток в Україні присвячена значна кількість робіт вітчизняних науковців у довоєнний період. Щодо сучасного періоду, то аналізу карткового ринку приділяли увагу З. Васильченко [2], І. Литвинчук, Т. Назаренко та В. Дячук [3], О. Сергєєва [4]. О. Дзюблюк в своєму дослідженні визначає банківські платіжні картки головною формою сучасних грошових відносин і основою грошового обігу [1]. Науковці О. Орлик та О. Гострик досліджують вплив цифровізації на стан розрахунків платіжними картками [5]. Дослідження С. Бургера висвітлюють питання протидії шахрайству з платіжними картками в теперішній час [6]. Не зважаючи на значний внесок науковців в розробку зазначеної тематики є доцільним, на наш погляд, проведення аналізу тенденцій розрахунків платіжними картками в умовах воєнного часу та виявлення трендів подальшого розвитку даних розрахунків.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження тенденцій розвитку розрахунків пла-

тіжними картками на основі аналізу даних НБУ в період воєнного часу в Україні та визначення напрямків подальшого розвитку операцій з платіжними картками.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сутність банківської платіжної картки полягає в тому, що це платіжний інструмент, який дозволяє власнику здійснювати операції, такі як оплата товарів та послуг, зняття готівки, перекази коштів та інші фінансові операції. З моменту появи першої банківської платіжної картки в широкому користуванні та отримання до них доступу більшої кількості людей за світовими масштабами минуло трохи більше шістдесяти років, а за масштабами нашої країни ще менше – близько тридцяти. За цей період платіжна картка пройшла шлях від простого картонного або металевго прямокутника до сучасного пластику, оснащеного вбудованим чіпом та стала повсюдно доступною та дуже популярною.

Як підкреслює О. Дзюблюк, об'єктивні і очевидні переваги платіжних карток для всіх суб'єктів грошового обігу визначають сучасну динаміку активного розвитку ринку даних платіжних інструментів у більшості країн, включаючи і Україну. Адже активізація застосування платіжних карток має велике стратегічне значення для стимулювання економічного зростання та підвищення рівня життя населення [1, с. 157].

А за думкою І. Литвинчук, Т. Назаренко та В. Дячук, динаміка ринку платіжних карток та рівень його розвитку сьогодні є індикаторами, за якими можна відслідковувати ступінь розвитку банківського сектору економіки та загальну фінансову

грамотність населення країни. У зв'язку з цим банки сьогодні приділяють особливу увагу розширенню клієнтської бази, випуску платіжних карток та залученню нових клієнтів [3].

Воєнні роки внесли деякі корективи як в економіку держави і діяльність банківської системи, так і в функціонування ринку платіжних карток України. Проведений аналіз за останні два роки дозволив звернути увагу на сучасні тенденції в використанні зазначеного платіжного інструменту. В табл. 1 представлені щоквартальні дані по операціям з використанням платіжних карток в Україні та за кордоном за період з 2023 року по перший квартал 2025 року.

За даними табл. 1 видно, що за досліджуваний період щоквартальна загальна сума операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками мала в основному тенденцію до збільшення. За цей період вона зросла на 43%: з 1154,9 млрд грн в першому кварталі 2023 року до 1646,5 млрд грн в аналогічному кварталі 2025 року. Така зміна була можлива з ряду причин, на наш погляд, перш за все – це підвищення фінансової грамотності населення, яке усвідомило переваги карткових розрахунків та по-друге – це подальший розвиток цифровізації банківського сектору України.

Щодо усвідомлення переваги розрахунків платіжними картками, то зазначимо наступне: дані розрахунки мають низку переваг, включаючи зручність, безпеку та можливість участі в різних бонусних програмах. Вони дозволяють здійснювати покупки як у звичайних, так і в інтернет-магазинах, а також здійснювати перекази грошей.

На рис. 1 наведена структура операцій платіжними картками за досліджуваний період.

Таблиця 1

Операції з використанням платіжних карток в Україні та за кордоном, млрд грн

Період	Сума операцій з використанням карток				Безготівкові розрахунки з використанням платіжних терміналів		
	Загальна	В межах України	Отримання готівки	Безготівкові операцій	З фізичним зчитуванням з картки	Безконтактні розрахунки із використанням	
						карток	NFC-гаджетів
2023 рік							
1 кв.	1154,9	787,5	564,8	590,1	42,4	147,6	164,5
2 кв.	1334,9	817,2	505,4	829,5	40,7	154,0	190,5
3 кв.	1407,1	860,7	516,3	890,8	40,1	169,7	209,4
4 кв.	1553,7	950,2	574,3	979,4	38,6	184,8	227,6
2024 рік							
1 кв.	1489,7	884,5	528,9	960,9	30,2	165,5	237,5
2 кв.	1603,4	962,6	568,7	1034,6	27,8	181,5	270,1
3 кв.	1698,2	1014,4	588,3	1109,9	25,6	194,6	299,9
4 кв.	1786,1	1113,7	648,0	1138,1	21,4	208,0	322,9
2025 рік							
1 кв.	1646,5	1017,7	573,0	1073,5	16,4	193,5	313,7

Джерело: розроблено за [7]

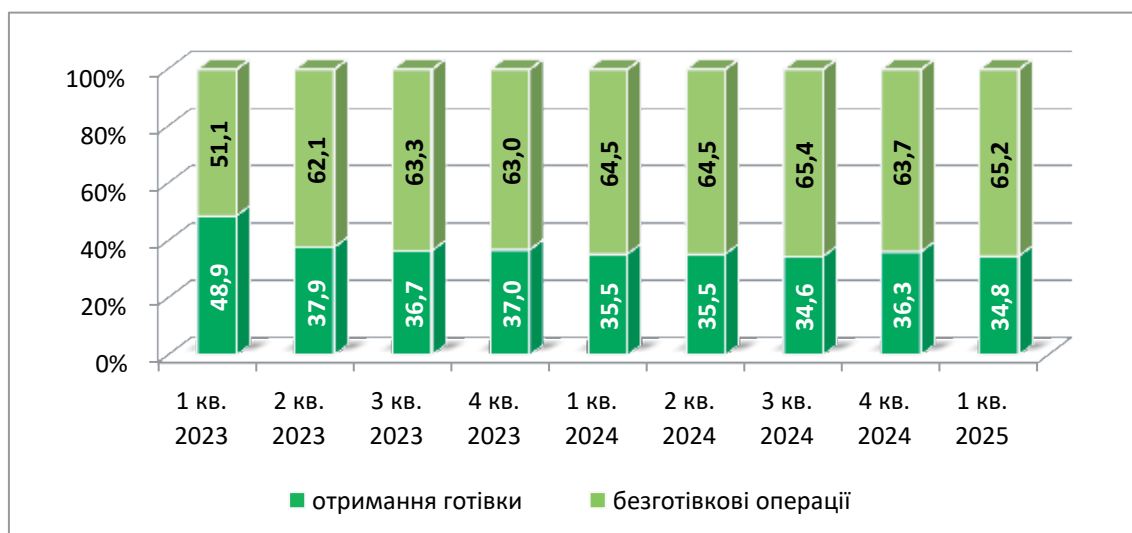


Рис. 1. Структура операцій з платіжними картками за 2023 – 1 квартал 2025 року

Джерело: розроблено за [7]

Як показано на рис. 1, на протязі 2023 – 2024 років постійно знижувалась частка операції з отримання готівки з платіжних карток і зростала частка безготівкових операцій. У першому кварталі 2025 року безготівкові розрахунки склали 65,2% загальної суми операцій картками проти 51,1% в першому кварталі 2023 року. Слід відзначити, що значними темпами за останні три роки зросли саме безготівкові карткові розрахунки – в 4 рази за досліджуваний період.

Також дані табл. 1 свідчать, що в умовах воєнного часу зростає обсяг операцій з платіжними картками, емітованими українськими банками за межами України. Так, за 1 квартал

2025 року обсяг зазначених операцій складав, 38,2% від суми всіх операцій з платіжними картками українських емітентів проти 31,8% в 1 кварталі 2023 року. Такий значний обсяг операцій зумовлений тим, що значна кількість громадян України продовжує вимушено перебувати за межами країни. Додамо також, що в Європі та в інших державах майже відсутні готівкові операції. Наочно динаміку розрахунків платіжними картками емітованими українськими банками за 2023–2025 рік представимо на рис.2.

Цифровізація розрахунків банківськими платіжними картками передбачає перехід від традиційних операцій з готівкою до використання циф-

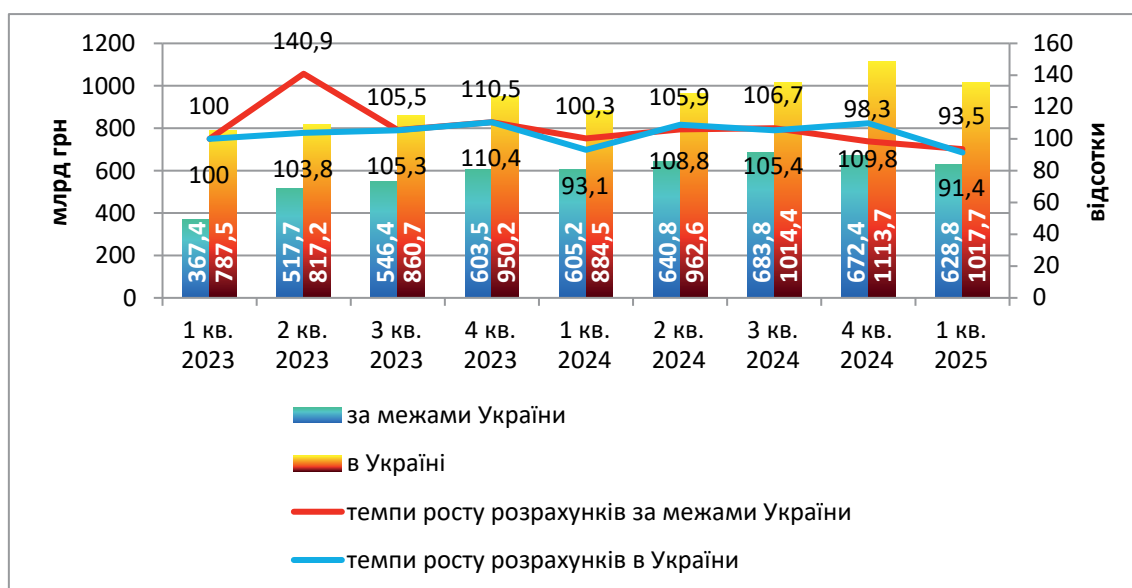


Рис. 2. Динаміка розрахунків платіжними картками емітованими українськими банками за 2023-2025 рік

Джерело: розроблено за [7]

рових платежів, включаючи безконтактні платежі, онлайн-банкінг та мобільні платіжні програми. Цей процес значно спрощує та прискорює транзакції, підвищує зручність для споживачів та покращує безпеку розрахунків. Основні досягнення цифровізації карткових розрахунків зводяться до наступного:

– онлайн-банкінг: клієнти банків можуть управляти своїми рахунками, здійснювати перекази, оплачувати рахунки та проводити інші фінансові операції через інтернет, не відвідуючи відділення банку;

– мобільні платіжні програми: програми, наприклад, такі як Apple Pay, Google Pay та Samsung Pay, дозволяють зберігати дані банківських карток на мобільному пристрої та використовувати їх для оплати покупок у магазинах та онлайн, часто з використанням біометричної аутентифікації таких як відбиток пальця, розпізнавання обличчя тощо;

– безконтактні платежі: технологія NFC (Near Field Communication) дозволяє здійснювати платежі простим прикладанням картки до терміналу, що прискорює процес оплати в магазинах та інших торгових точках. Як видно з табл. 1, з початку 2023 року по теперішній час сума безготівкових розрахунків з використанням NFC-гаджетів зросла майже в 2 рази: з 164,5 млрд грн в другому кварталі 2022 року до 313,7 млрд грн в першому кварталі 2025 року.

В табл. 2 наведена динаміка кількості платіжних карток (у тому числі і безконтактних) та POS-терміналів для їх обслуговування за період 2023 рік – 1 квартал 2025 року. Представлені дані

свідчать про поступове зростання випущених карток українськими банками за даний період. Загальна кількість емітованих карток з початку 2023 року до кінця 1 кварталу 2025 року зросла на 26% і складала 137,5 млн штук, з них 43,3% (59,5 млн штук) були активними в даному кварталі. Для порівняння зауважимо, що в першому кварталі 2023 року активних карток було 42% від загальної кількості.

Аналіз даних табл. 2 показав, що наряду зі зростанням числа емітованих карток банками, зростає і платіжна інфраструктура. Так кількість платіжних терміналів зросла за досліджуваний період на 44%, а кількість операцій за ними на 30%.

Як було зазначено вище, в умовах цифрової економіки банківські платіжні картки – найважливіший засіб та прогресивний інструмент розрахунків, кредитування, зберігання коштів, обміну валют, інвестування тощо. При цьому збільшується обсяг активних безконтактних та токенизованих карток. За досліджуваний період вони зросли на 38% та 98% відповідно. Станом на початок 2 кварталу 2025 року кількість безконтактних карток складала 35,5 млн штук, токенизованих – 16,8 млн штук.

Безконтактні та токенизовані платіжні картки – це два різні способи здійснення платежів, які використовуються для безконтактних операцій. Основна відмінність між ними полягає в тому, що безконтактна платіжна картка містить фізичну інформацію про неї, тоді як токенизована картка замінює цю інформацію на унікальний «токен», який не містить конфіденційних даних

Таблиця 2

**Кількість платіжних карток, емітованих банками України та POS-терміналів
за 2023 – 1 квартал 2025 року**

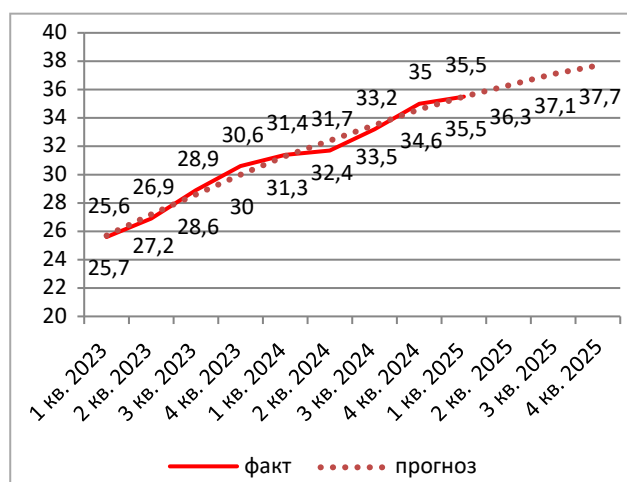
Період	Кількість платіжних карток, млн штук				Безготівкові розрахунки з використанням платіжних терміналів		
	Загальна кількість емітованих	активні	Безкон-тактні	Токені-зовані	Кількість POS-терміналів, тис. штук	Операції в POS-терміналах	
						Кількість, млн штук	Сума, млрд грн
2023 рік							
1 кв.	109,2	45,9	25,6	8,5	358,4	1168,7	331,8
2 кв.	110,3	47,2	26,9	9,7	388,1	1242,5	385,2
3 кв.	112,4	50,0	28,9	11,3	419,5	1358,1	419,2
4 кв.	115,1	52,1	30,6	12,4	450,0	1331,4	429,6
2024 рік							
1 кв.	117,3	52,4	31,4	13,4	464,8	1323,4	433,2
2 кв.	118,8	52,7	31,7	14,1	480,6	1517,9	479,4
3 кв.	122,1	54,1	33,2	14,9	487,4	1602,5	520,1
4 кв.	132,0	58,8	35,0	16,5	496,6	1563,4	552,3
2025 рік							
1 кв.	137,5	59,5	35,5	16,8	517,0	1521,4	523,6

Джерело: розроблено за [7]

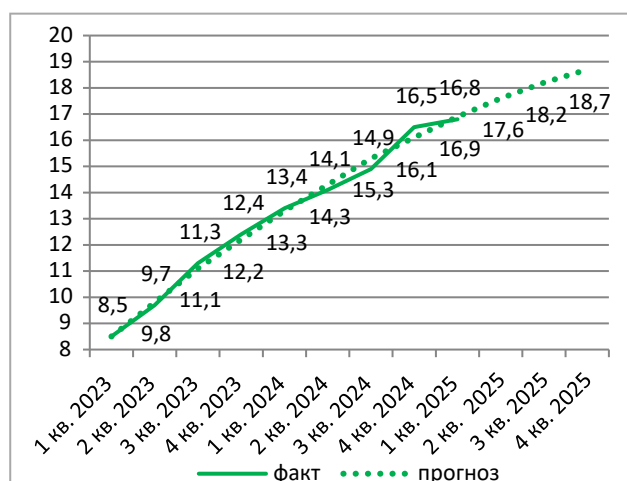
про картку. Безконтактні платіжні картки зручні, але менш безпечні ніж токенизовані. Тому токенизовані картки зростають більш високими темпами ніж безконтактні.

Таким чином, на основі проведеного аналізу динаміки кількості безконтактних та токенизованих карток, які емітовані банківською системою України за останні 2 роки і факторів впливу на даний обсяг, можемо стверджувати, що в умовах продовження існуючої на сьогодні ситуації в країні, кількість зазначених карток має тенденцію до зростання. Нами зроблено прогноз даної тенденції на 2025 рік за допомогою програмного комплексу STATISTICA 10 (рис. 3).

Отже, програмними засобами визначено, що найточніша лінія тренда зміни кількості безконтактних карток на 98,46% описується поліноміальною функцією другого ступеню:



Безконтактні картки



Токенизовані картки

Рис. 3. Побудова прогнозного тренду кількості безконтактних та токенизованих карток на 2025 рік, млн штук

Джерело: розроблено автором

$$y = -0,0431t^2 + 1,6574t + 24,055 \quad (1)$$

$$R^2 = 0,9846$$

Прогноз кількості токенизованих карток також розраховується за поліноміальною функцією другого ступеню:

$$y = -0,0393t^2 + 1,4345t + 7,1318 \quad (2)$$

$$R^2 = 0,9993$$

Прогноз можна вважати достовірним, тому що похибка в розрахунках, яка дорівнюється відношенню відхилення прогнозу за останній період до фактичних даних в обох варіантах менше 0,5%.

Таким чином, згідно прогнозу, у сучасних умовах продовження воєнного стану в країні кількість безконтактних платіжних карток зросте на початок 2026 року до 37,7 млн штук (на 7% від кількості даного виду карток станом на 1.04.2025 року), а токенизованих – до 18,7 млн штук (на 11% в порівнянні зі станом на початок другого кварталу). Це свідчить, що не зважаючи на тяжкі умови в Україні продовжується економічний розвиток та цифровізація банківської справи.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. З проведеного дослідження тенденцій розрахунків платіжними картками, емітованими українськими банками за останні два роки можна зробити наступні висновки: сума операцій платіжними картками зросла на 43% в першому кварталі 2025 року в порівнянні з 1 кварталом 2023 року, цьому сприяло підвищення фінансової грамотності населення, яке усвідомило переваги карткових розрахунків та подальший розвиток цифровізації банківського сектору України; основна тенденція розвитку ринку платіжних карток в Україні за досліджуваний період – постійне зростання безготівкових розрахунків картками; у зв'язку з тим, що значна кількість українців продовжує вимушено перебувати за межами країни зростає обсяг операцій з платіжними картками за межами України; значними темпами зростає кількість активних платіжних карток та операцій за ними, одним з факторів зростання цих операцій є постійне збільшення наявних POS-терміналів; особливо швидкими темпами зростають розрахунки безконтактними та токенизованими платіжними картками у зв'язку з розвитком цифрових технологій в банківництві; проведений в дослідженні прогноз свідчить про ймовірне зростання зазначених карток за 2025 рік на рівні 7–11%. Подальші дослідження слід здійснювати у напрямку впливу цифровізації на безготівкові розрахунки платіжними картками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзюблюк О. Банківські платіжні картки як головна форма сучасних грошових відносин і основа грошового обігу. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 1. С. 152–164.
2. Васильченко З., Пилипенко А. Аналіз ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури. *Економіка та суспільство*. 2022. №37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-8> (дата звернення 05.07.2025)
3. Литвинчук І., Назаренко Т. Дячук В. Оцінка ринку платіжних карток в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. №64. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-11> (дата звернення 05.07.2025)
4. Сергєєва О.С. Фінансова безпека банків на ринку платіжних карток України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. №9 (310). С. 90 – 97
5. Орлик О.В., Гострик О.М. Аналіз ринку безготівкових розрахунків в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. №1–2 (314–315). С. 34–41
6. Бугера С.І. До питання протидії шахрайству з платіжними картками. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). С. 131 – 135
7. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 05.07.2025)

REFERENCES

1. Dziubliuk O. (2024) Bankivski platizhni kartky yak holovna forma suchasnykh hroshovykh vidnosyn i osnova hroshovoho obihu [Bank payment cards as the main form of modern monetary relations and the basis of monetary circulation]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 1, pp. 152–164. [in Ukrainian]
2. Vasylchenko Z., Pylypenko A. (2024) Analiz rynku platizhnykh kartok ta platizhnoi infrastruktury [Analysis of the payment card market and payment infrastructure]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-8.11447985> (accessed July 05, 2025) [in Ukrainian]
3. Lytvynchuk I., Nazarenko T. Diachuk V. (2024) Otsinka rynku platizhnykh kartok v Ukraini [Assessment of the payment card market in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-11> (accessed July 05, 2025) [in Ukrainian]
4. Serhieieva O.S. (2023) Finansova bezpeka bankiv na rynku platizhnykh kartok Ukrainy [Financial security of banks in the payment card market of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, vol. 9 (310), pp. 90 – 97 [in Ukrainian]
5. Orlyk O.V., Hostryk O.M. (2024) Analiz rynku bezgotivkovykh rozrakhunkiv v Ukraini [Analysis of the non-cash payments market in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, vol.1–2 (314–315), pp. 34 – 41 [in Ukrainian]
6. Buhera S.I. (2023) Do pytannia protydii shakhraistvu z platizhnymy kartkamy. [On the issue of combating payment card fraud]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriya: yurydychni nauky*, vol. 34 (73). pp. 131–135 [in Ukrainian]
7. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua> (accessed July 05, 2025) [in Ukrainian]

Dmytro Kretov, Odesa National Economic University. *Research on payment card payment trends during the war period.*

Annotation. The purpose of the article is to study trends in transactions with payment cards issued by Ukrainian banks during a period when the country's economy is surviving in conditions of full-scale hostilities and to identify directions for the further development of payments by payment cards. **Methodology of research.** The goal set in the article was achieved using such research methods as analysis and synthesis, comparison, summarization and grouping, scientific abstraction, and economic and mathematical forecasting. **Findings.** An analysis of scientific opinion was conducted, and the conclusion was made that the obvious advantages of payment cards for all entities of monetary circulation led to the active development of the market for these payment instruments in most countries, including Ukraine. The dynamics of the number of issued and active payment cards for 2023 – 1st quarter of 2025, transactions using cards in Ukraine and abroad during this period were studied, and the main directions in which payments using this payment instrument are developing today were identified. An analysis of the volume of payment card transactions showed a 43% increase in the first quarter of 2025 compared to the first quarter of 2023, which was facilitated by the increase in financial literacy of the population, which realized the advantages of card payments and the further development of digitalization of the banking sector of Ukraine. It is noted that the main trend in the development of the payment card market in Ukraine over the period under review is the constant growth of non-cash card payments. It is explained that a significant number of Ukrainians continue to be forced to stay outside the country and therefore the volume of payment card transactions outside Ukraine is increasing. It was determined that payments with contactless and tokenized payment cards are growing particularly rapidly due to the development of digital technologies in banking. The main directions in which payments using this payment instrument are developing today have been identified. It has been concluded that with the development of digitalization of banking technologies, the volume of non-cash payments using payment cards is increasing, with the number of contactless and tokenized cards gradually increasing. **Practical value.** Using formulas developed by software tools that predict the number of contactless and tokenized payment cards, it is possible to calculate the volume of payment card payments for 2025–2026.

Keywords: trend, bank payment card, cashless payments, digital technologies, forecasting.